

Hvordan realiserer vi en utslippsfri anleggsplass?

Klimapolitikk slår inn stadig i flere samfunnsområder. Det er enighet om at direkte utslipp fra bygge- og anleggsplasser må ned, og at nullutslipp er målet. Men hvordan kan vi fjerne de lokale utslippene helt når vi bare så vidt har sett den første batteridrevne gravemaskinen?

Fredrik Dahl-Hansen, juridisk rådgiver, anskaffelser og entrepriser, Oslo kommune, Bymiljøetaten
Bjørn Kummeneje, prosjektleder, Pilot for utslippsfri anleggsplass, Oslo kommune, Bymiljøetaten

Parisavtalen forplikter oss til å ta ansvar for klimagassutslipp. Oslo kommune vil gå lenger en nasjonal politikk og har ambisjoner om å kutte klimagassutslippene med 95 % innen 2030. For å realisere dette har kommunen innført et eget klimabudsjett som følger den ordinære budsjettprosessen. I den forbindelse stilles det krav til at alle kommunale virksomheter skal gjennomføre klimakutt. I klimabudsjettet for 2019 fikk Bymiljøetaten følgende oppdrag:

«Pilotprosjekt for Norges første utslippsfrie anleggsplass vil bli gjennomført i Olav Vs gate.»

De siste årene har Oslo kommune jobbet aktivt mot en mer og mer miljøvennlig byggeplass. Først med å stille krav til bruk av miljøvennlig biodiesel og fjernvarme for å oppnå fossilfri byggeplass. Bransjen har respondert raskt og positivt, slik at dette er nå et vanlig krav i nye bygge- og anleggskontrakter i Oslo kommune. Men kommunens anskaffelsesstrategi går enda lenger. Nå skal utslippsfrie anleggsmaskiner bli hovedregelen.

Olav Vs gate er en veldig sentral fotgjengergate, og alle som har vært i Oslo mer enn en dag har gått strekingen mellom Nationaltheateret og Rådhusplassen/Aker brygge. Dagens utforming og standard lever ikke opp til dette, og målet er derfor en kraftig opprusting slik at den blir en attraktiv og flott fotgjengergate. Det blir gågate mellom hotell Continental og Saga kino, og 10 meter brede fortau forbi Klingenberg kino og Riktige leker.

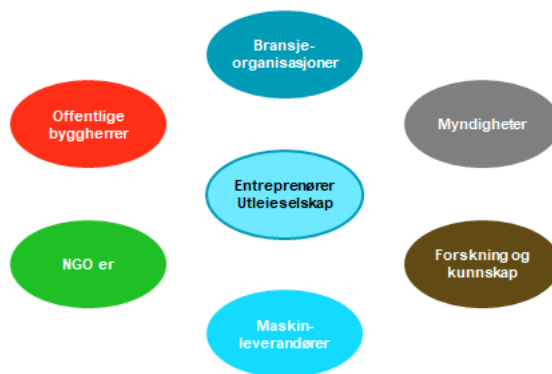
Samtidig med at en av Norges viktigste gater skal rustes opp, settes det altså krav til at dette skal gjøres med en teknologi som knapt eksisterer. Mange mener at et slikt prosjekt er umulig å gjennomføre. Ambisjonen vår er å vise at det er mulig, kanskje verdens første utslippsfrie anleggsplass etter at vi tok dieselmotoren i bruk¹.

Å kjøpe noe som ikke finnes

Når vi startet arbeidet med piloten hadde enkelte norske maskinleverandører vist frem ombygde elektriske gravemaskiner. Vi visste derfor at teknologien var i ferd med å komme, men at markedet enda ikke var modent for en tradisjonell anskaffelse. Dermed anså vi at det var snakk om en innovativ anskaffelse, og tok kontakt med Leverandørutviklingsprogrammet. Her fikk vi gode råd, blant annet om å gjennomføre en grundig markedsdialog.

Vi startet med [veiledende kunngjøring](#) og en åpen dialogkonferanse. Deretter satt vi opp et interessentkart, og inviterte oss selv til 1:1 møter.

¹ Den første gravemaskinen med dieselmotor ble bygd i 1925

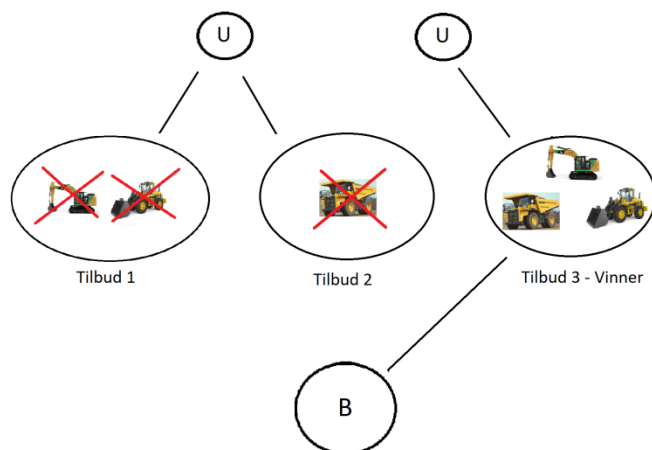

Figur 1 Oversikt over interessentene.

Det var åpenbart at vi ikke kunne kreve erfaring fra utslippsfri byggeplass. Etter hvert innså vi dessuten at tilgangen på nullutslippsmaskiner var så begrenset at det kunne hindre en reell konkurranse. Risikoen var stor for at vi ikke ville få noen tilbud som oppfylte målet, eller får en uheldig monopolsituasjon.

Et tilleggsmoment var at flere av maskinene kunne leveres, men at leveringstiden var opp til 6 måneder. Kontrakt med entreprenør er antatt ultimo juni, og anleggsstart i september.

Maskiner i entreprenørmarkedet kan enten eies av entreprenøren, eller leies inn fra utleiemarkedet².

Figur 2 Illustrasjonen viser utfordringen med en vanlig entrepris når det er begrenset tilgang til nullutslippsmaskiner

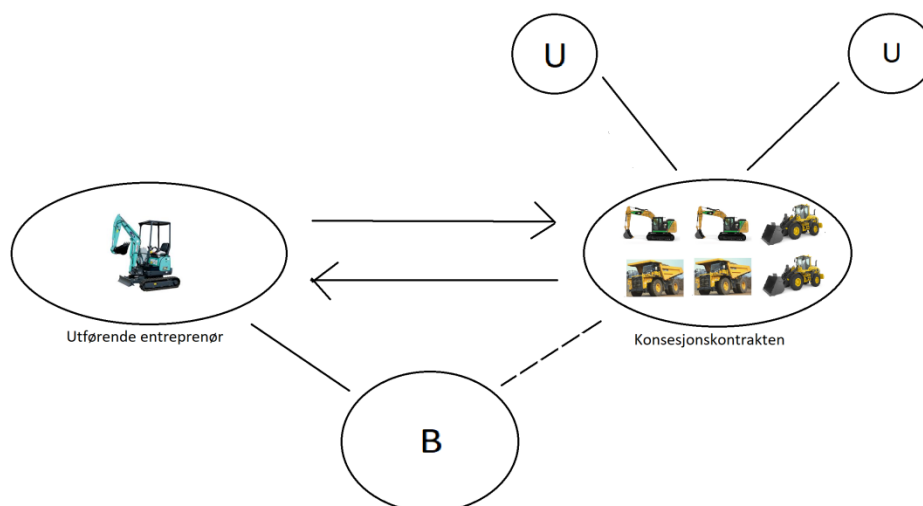
Markedsaktørene gav oss to forslag om å utnytte utleiemarkedet. Det første forslaget kom fra en maskinleverandør som foreslo at kommunen kunne leie inn nullutslippsmaskiner fra leverandørens eget utleieselskap. Denne leieavtalen kunne så tiltransporteres entreprenøren³.

Det andre forslaget kom fra en entreprenør som foreslo at vi kunne inngå en avtale med utleiebransjen, og at disse kunne tilby maskinene ut fra prinsippet om åpen bok.

Vi vurderte begge løsningene og kom frem til at det siste forslaget var best egnet for vårt prosjekt. Konkret valgte vi å løse det med en egen konsesjonsavtale for utleie av el-anleggsmaskiner.

² Med utleiemarkedet menes her alle varianter der noen andre enn entreprenøren eier maskinen. Det kan være interne utleieselskaper i entreprenørkonsern, frittstående utleieselskaper, maskinleverandørens utleieselskaper, osv.

³ Modellen er valgt av Gjøvik kommune, der BetonmastHæhre skal benytte en elektrisk gravemaskin ved [bygging av nytt omsorgssenter på Biri](#).

Figur 3 Illustrasjonen viser fordelene med en egen avtale med leiemarkedet for å oppnå utslippsfri byggeplass

Ved endringen av Lov om offentlige anskaffelser i 2016 kom det inn en ny forskrift – [Konsesjonskontraktforskriften](#). Bestemmelsene om konsesjonskontrakter har vært tilgjengelig tidligere, men har ikke hatt egen forskrift.

Enkelt forklart er en konsesjon en rett til å tilby en tjeneste på et område hvor konsesjongiver i utgangspunktet sitter på rettighetene. Inntektene skal i hovedsak ikke komme fra konsesjongiver, men fra en tredjepart (brukere av tjenesten).

I vårt tilfelle etablerer vi et mest mulig normalt leieforhold mellom entreprenør og utleieselskap basert på standard vilkår og våre krav til utslippsfrihet og egnethet.

Vi har forsøkt noe nytt og tatt i bruk konsesjonskontrakt på et nytt område. Det ble ikke bare innovasjon i gjennomføring av anleggsprosjektet, men også innovert innenfor offentlige anskaffelser.

Sluttord – vi realiserer utslippsfri anleggs plass i Oslo i 2019

Når dette skrives er vi fortsatt i anskaffelsesfasen. Vi har sikret oss svært sentrale anleggsmaskiner til å gjennomføre piloten. Vi har sikret energiforsyningen. Men det gjenstår å få på plass en entreprenør som kan gjennomføre selve byggingen. Vårt håp er at god markedsdialog, mobilisering av utleiebransjen og muligheten for å være med på et viktig og synlig prosjekt gjør at vi også får dette på plass. Da kan vi realisere fremtidens urbane anleggs plass allerede i 2019, når Oslo er Europas miljøhovedstad, og vi har verdensbyenes oppmerksomhet rettet mot oss.

Oslo kommunes ambisjoner har vakt [internasjonal oppmerksomhet](#), og norske fagmedia har også vist betydelig [interesse](#). Vi håper at vårt arbeid kan inspirere andre som jobber med offentlige anskaffelser til å tenke utenfor det konvensjonelle for å oppnå best mulig resultat og kanskje til og med anskaffe noe som enda ikke finnes.